

Embannet gant skoazell
Kuzul Departamant Penn ar Bed
Kuzul Rannvro Breizh

© Keit Vimp Bev – Gégé Gwenn
Skeudenn ar golo CC0
Kempennet gant Mich Beyer
© Tous droits réservés - Pep gwir miret strizh
ISBN 978-2-86824-329-4
ISSN : 2552-3546

Gégé Gwenn

Tamara

2019

Digoradur. Ton simpl

Grozny, Tchetchenia, 21 a viz Genver 2000

Abaoe daou viz ne baoueze ket ar c'hirri-nij rusian da deurel o bombezennoù war gêr Grozny, kêr-benn Tchetchenia. Tec'het e oa kazi tout hec'h annezidi. Al lodenn vrasañ anezho o doa kavet bod en Ingouchia, daou c'hant kilometrad pelloc'h war-zu ar c'hornôg.

Rouman hag e zaou vab a oa e-touez an dud-se. Dispartiet e oa digant e wreg Elmira hag abalamour d'ar Charia, al lezenn vuzulmat, e chome ar vugale gant an tad.

Bep noz, ar bagadoù-stourm rusian heñchet gant milisianed an treitour, Beslan Gouleminov, a glaske dont e-barzh kêr ha lazhañ ar Voieviki, ar soudarded tchetchen feal da Aslan Maskhadov, prezidant republik Itchkeri, republik an d/Tchetchened.

Abaoe daou viz edo kuzhet Elmira hag he c'hoar Marjan er c'hambreier a-us stal dilhad o zud e kreiz-kêr, ar stal ma labour e Elmira a-raok

an eil brezel. Derc'hel a raent ar rideozioù serret
bepred war ar prenester ha ne veze ket gouloù
ganto. Ur c'houlaouenn-goar pe ziv a sklêrijenne
bemdez an div vaouez hag ar babig. Yen-skorn e
oa e-barzh an ti.

Pemzektez zo e oa bet ganet eno ur plac'hig
gant Marjan. Gortoz a raent an dro evit tec'hout
kuit er menezioù asambles gant Arbi, gwaz
Marjan, ur boievik eus taïp¹ an Aleroï, memes hini
hag hini Maskhadov.

1. Un doare klann eo evel e bro-Skos

Kervrezel, Breizh-Izel, Meurzh 2015

Tamara eo va anv. Pemzek vloaz on. Bevañ a ran gant va zud e Kervrezel, ur gêr a zaou-c'hant annezad e-kreiz Breizh-Izel. Seizh vloaz zo e oamp emgavet amañ goude bezañ bevet e Strasbourg e-pad daou vloavezh. Dont a reomp eus Tchetchenia m'on bet o vevañ er menez p'edon bihan gant va mamm e ti va zud-kozh.

Ranket hon doa tec'het kuit eus hor bro abalamour d'ar brezel. Deuet e oa du-se va zad da gemer ac'hanomp, me ha va mamm. Treuzet ganeomp ur vro anvet Jorjia en ur c'harr-samm a flaerie, kemeret war-lerc'h ganeomp ur vag vihan war ar Mor-Du gant ur c'heflusker a rae trouz abominabl betek ur porzh anvet Odessa. Gant ur c'harr-tan hon doa treuzet ur vro all anvet Ukrenia a-raok en em gavout e Polonia. Eno e oamp chomet pell. Edon en ur greizenn ma ne oa nemet bugale, bugale eus Tchetchenia hag eus broioù all. C'hoari a raen gant ar vugale all. Soñj 'm eus eus Abdoul a zeue eus ur vro anvet Afghanistan.

Ne oa ket va zud ganin ken, enkrezet e oan un tamm. Eüruzamant e oant deuet en-dro ha gant un tren hon doa treuzet bro Alamagn evit en em gavout e Strasbourg, e bro-Frañs, ma veve dija abaoe ur bloavezh Noura, c’hoar va mamm, gant he gwaz Emin ha va div genitervez Ezinet ha Deti. Deti a zo a oad ganin. Plijout a ra dezhi ar ganerez Zaz.

E Strasbourg edomp e-barzh ul leti. Hir e kaven an amzer, dreist-holl ar bloavezh kentañ. Gwelout a raen va c’henitervezed ur wech dre vare. An eil bloavezh ez aen d’ar skol e karter ar Meinau ha desket em boa galleg buan a-walc’h. Kudennoù a oa gant ar paperioù, a gomprenen digant va zud. ‘Benn ar fin e oa bet ret deomp treuziñ bro-C’hall evit en em gavout e Kervrezel.

Amañ e vevomp en un ti bras a-walc’h m’emañ war-laez va c’hambr, hini va mamm hag hini va zad, hag en traoñ ur sal vras gant ar gegin war un tu hag ar saloñs war an tu all. Va zud a sell kalz ouzh ar skinwel ha va mamm, dre ma ne labour ket, a gustum tremen eurvezhioù war Skype gant he c’hoar pe he mignonezed ha dreist-holl gant va daou vreur, e-mod-se a lavaran daoust ma n’omp ket a un tad nemetken. Djokar, an hini brasañ zo ugent vloaz, gentil eo. Pemzek vloaz e oa Mammig pa zimezas, diouzh ar c’hiz eo en hor bro. Traoù farsus a gustum kontañ Djokar din e Ruseg. Malik

zo seitek vloaz, gantañ e vez bepred va mamm o komz. N'eo ket ken laouen hag e vreur, lakaat a ra Mammig da leñvañ. Ganin-me ne gaoze ket kalz. Brav eo e zaoulagad sklaer. Addimezet eo o zad, Rouman, gant ur vaouez eus Ingouchia.

Elmira eo anv va mamm. Seizh vloaz ha tregont eo. Deuet on ar bloaz-mañ da vezañ ken bras hag hi. Koant eo daoust dezhi derc'hel bepred, pa vez er-maez eus an ti, ur ouel flamm he livioù evit kuzhat he blev hir ha du. An hevelep seurt blev a zo din ivez, tennañ a ran kalz dezhi. E Tchetchenia hag e Strasbourg e kustum ar maouezed, Tintin Noura zoken, dougen un hijab war o fenn gant livioù disheñvel ha teñval. Heñvel d'ar maouezed all, e vez bepred bremañ Mammig gwisket e du, pezh a ro un doare trist dezhi. Ur sae hir a vez peurliesañ gant ar maouezed ha dindani alies e tougont ur vragez ledan a-walc'h peotramant loeroù. Ne vez morse gwelet o divesker. A-raok, p'edo en he stal, ur wech dispartiet, etre an daou vrezel, e lakae brozhioù ha dilhad doare modern, loeroù a ziskoueze kroc'hen he morzhed. Kontet en deus an dra-se din ur wech pa oamp bet gant an aotrou Riou hag e garr-tan o prenañ brageier evidon e Brest.

Koshoc'h un tammig eget Mammig eo Tadig. Aslan eo e anv. Eus an taïp Bechni eo, hini kompezennoù uhel ar menezioù Kaokaz. Mammig

zo Gordaloï, ur c'hlan dispartiet un tamm gant nebeut a levezon relijiel hag a zo bet a-viken o stourm evit dieubidigezh hor Bro.

Un nebeud traoù en deus kontet Tadig din diwar istor hor bro ; a-wechoù e savan goulennoù outañ. Neuze, pa grogas ar brezel kentañ, ugent vloaz zo, edo Aslan e Moskov oc'h ober studioù war ar gwir. Gant e dad e oa rediet da zistreiñ d'ar vro evit difenn ar menezioù hag ar prezidant Dou-daïev en doa embannet emrenerezh Itchkeri.

Gounezet e oa bet ganto ar brezel kentañ.

Siwazh ec'h adkrogas ar brezel e 1999 gant miliadoù a soudarded rusian kaset d'ober brezel evit aloubiñ hor bro, war zigarez tagadenn Dagestan gant milisianed islamour Chamil Bassaïev, ur brezelour tchetchenat feuls-tre. Poutine a oa neuze e penn bro Russia.

Gloazet e oa bet Tadig e Grozny er bloavezh 2000, just war-lerc'h bezañ saveteet ac'hanomp pa oamp bet kaset gant ar Voieviked betek ti va zud-kozh er menez.

Morse ne vez Tadig e fulor. Labourat a ra en un tiegezh ma ra war-dro ar saout, ouzhpenn daou-c'hant a zo, a rank bezañ goroet div wech bemdez. Ober a ra war-dro ar robot-goro gant an urzhia-taer, ha war-dro an ardivinkoù evit boueta ar saout.

Warlene e oan bet o welet anezhañ war e labour, lorc'h ennañ o tiskouez an traoù din. Desket en deus ar vicher war ar stern gant Roland, mestr an tiegezh hag e wreg Nadine. Jentil int, hervez Tadig, labourat a reont kalz. Ur c'hrouadur, ur paotrig, zo

dezho, gantañ e vefe ur gudenn, ne oar ket Tadiğ peseurt hini met mont a ra bemdez gant un taksi a gas anezhañ betek ur « greizenn spezializet ».

Un den ken bras ha ken ledan eo Tadiğ. Kreñv eo met dous eo e vouezh. Farsus eo gwelet anezhañ war e varc'h-houarn pa ya da labourat, « evel un touseg war ur voest alumetez » a gustum farsal an aotrou Riou diwar e benn. Dont a ra ar galleg gantañ gwelloc'h-gwellañ, 'pezh ne vez ket gant Mammig dre ma chom er gêr hec'h-unan al lodenn vrasañ eus an amzer. Ur c'hleñved a zo ganti ivez, poan he devez alies pa ra titich ha poan he devez en he c'hof ivez.

Va zud a gomz tchetcheneg etrezo ha rusianeg pe tchetcheneg ganin. Gwelloc'h eo ar rusianeg ganin eget an tchetcheneg, met komz a ran galleg mat ha deskiñ a ran saozneg, spagnoleg ha brezhoneg zoken er skolaj. Plijout a ra din ar yezhoù.

- 3 -

Perc'henn hon ti eo an aotrou Riou. Gantañ hag e vignoned eus Kervrezel e oamp bet degemeret hag alies e teu da welet ac'hanomp. E wreg Anna a ya bep sizhun gant Mammig evit ober ar c'hefridi, evit mont da di an apotiker, met pa yeomp ur wech an amzer betek Brest e vez atav gant an aotrou Riou, Pierre eo e anv bihan. Emaint o chom nepell diouzh hon ti.

E vab Gwendal a zeu ganeomp da Vrest ivez. Emañ en va c'hlas e Skolaj Lezuhel ha bemdez e kemeromp asambles ar c'harr-boutin evit mont di. Ne gomz ket kalz Gwendal, na ganin na gant ar re all. N'eo ket drouk, ne seblant ket bezañ dedennet ganin na gant ar merc'hed all eus ar c'hlas. Faro eo koulskoude, lakaet eo bet e-touez an tri bravañ eus ar c'hlas ganeomp. Plijout a rafe d'am mignonez Klervi sortial gantañ, met n'he deus ket el lavaret dezhañ c'hoazh, ken lent int an eil hag egile. Un dervezh bennak e lavarín se da Wendal pa zeuio du-mañ evit labourat war ar jedoniezh. Klask a rin ober ar vazhvalan evel m'he deus displeget

an dervezh-all ar gelennerzh galleg p'edomp o studiañ « Madame Bovary ». Paourkaezh Emma, n'he deus ket bet chañs gant he gwaz !

Ma mignonez eo Klervi. Rouz eo he blev pa eo du va re. Pikoù-panez ha daoulagad gwer a zo dezhi ivez. Pegen koant eo ! C'hoarzhin a ra ingal. Un tammig bihanoc'h egedon eo, ouesk-tre eo ivez hag aes-tre eo dezhi ober ar rampadenn vras p'eo diaesoc'h din abalamour d'am divesker hir.

Dont a ran a-benn memestra met ret eo din pleustriñ bemdez, 'pezh a ran en va c'hambr.

Div wech bep sizhun, d'ar Meurzh ha d'ar Gwener goude ar skolaj e tañsomp gant Cecile. Dañs modern a reomp, c'hwec'h e vezomp o tañsal, ganeomp ur paotr nemetken, Boris. Ar baotred all a ra goap outañ, evel-just, evit farsal nemetken ; n'int ket drouk outañ ha ne ra ket foutre Boris ganto. Mignon eo gant Leo, an hini muiañ-karet gant tud ar c'hlas daoust pe abalamour d'e zoareoù gotek.

E-keñver an arvest-dañs a vo kinniget ganeomp e miz Even hon eus krouet ur c'horollerezh war un ton rap gant Eminem ha Rihanna « Love the way you lie », kenderc'hel a ra gant un ton rock « Run run run » gant Shaka Ponk evit echuiñ gant un ton raï « Hir » gant Startijenn, gant ar c'haner aljerian Sofiane Saïdi, anavezet gant Cecile.

Plijout a ra din dañsal, lakaat va c'horf da boaniañ kement ha klask ober jestroù brav d'an dud da vezañ fromet. Pa vin koshoc'h e plijfe din kenderc'hel gant an dañs, labourat an doareoù klasel evit gellet krouiñ hag ijinañ gant an doare modern. E Roazhon ez eus tu d'ober an daou hervez Cecile. Da Glervi e plij muioc'h an dañsoù keltiek, komz a ra alies eus kelc'h « Eostiged ar Stangala ». Bloaz a zeu e klasko mont d'al lise e Kemper evit gellet mont ganto. Bep Merc'her e kemer ivez kentelioù sonerezh, deskiñ a ra c'hoari bombard e skol sone-rezh Lezuhel. Ne blij ket re din trouz ar vombard, met n'el lavaran ket da Glervi.

Ur wech bep miz ez an da gousket en he zi, sañset e vefe evit al labour skol met sellout a reomp ouzh « Youtube » pe « Dailymotion » ha komz a reomp eus forzh petra. Pep hini ac'hanomp he deus he fajenn « Instagram » ha kement a vignonezed hon eus an eil hag eben.

Pa vez Gwendal er gêr, ne 'z eomp ket betek ma c'hambr abalamour d'am zud, chom a reomp en traoñ. E ti Klervi e kousk he zad hag he mamm e-barzh ar memes kambr, 'pezh ne ra ket va zud din-me. Lavaret em eus se dezho ha respontet he deus Mammig ez eo mod-se e Tchetchenia.

Un dra all ivez zo disheñvel : n'hon eus ket ar memes anv e-barzh ar familh. E Tchetchenia e vez roet anv unan eus o zud-kozh d'ar vugale.

Tadig en deus displeget an dra-se din, pa vez roet e bro-C'hall anv an tad pe ar vamm a-wechoù d'ar bugel. Neuze anv ma zad eo Dasaeve, hini Mammig eo Mahmedova ha ma hini eo Kuriyeva.

Un dra all a zo iskis c'hoazh e ti ma zad ha ma mamm. Pa sellan ouzh ar filmoù karantez war ar skinwel e vez gwelet an dud o pokat hag oc'h ober karantez zoken. Morse n'em eus gwelet ma zad o pokat an eil d'egile : abalamour d'ar relijion eo hervezo, ha difennet e vefe ober-se dirak an holl dreist-holl dirak ar vugale. Evit ar c'hoari karantez, ne lavaran ket, ne vez ket graet neblec'h dirak ar vugale, met pokat a zlefe bezañ aotreet memestra. Ouzhpenn-se, n'int ket troet-tre war ar relijion, ne reont ket ar pedennoù, ha pa grogont d'ober ar ramadan ne bad ket ouzhpenn ur sizhunvezh. Ne zebront ket kig-moc'h, 'pezh a ran-me er skolaj. N'ouzon ket da betra e c'hell servijout un Doue pa vez brezelioù war an douar. Plijout a ra d'am zad evañ ur banne gwin ha d'am mamm ivez, da skouer pa z'eomp da zrebiñ e ti an aotrou Riou pe pa gemeromp perzh e gouelioù Kervrezel. Ur wech em boa evet bier ivez e koulz un abadenn « dance floor » e ti Leo. Lonket em boa div voutailhadig a-raok mont da zañsal, un trede goude hag ur pevare pa oa bet kinniget ur sigaretenn din, un tarpe kentoc'h gant Gael, ur paotr eus ar c'hlas a c'hellfe bezañ amorous ouzhin, ne vefen ket souezhet. Betek-henn, ne ziskouez ket re ha ne vez

tamm doareoù merc'heta gantañ en va c'heñver. D'am soñj e plijfe an dra-se din, ne seblant ket bezañ lent koulskoude. Ne gav ket din e vefen e karantez evitañ rak n'eo ket e zremm a welan pa vezan e tommder ma gwele pe pa flouran ma gaol.

Treñ a rae va fenn gant ar butun hag ar bier, rechetet em boa, mezha un tammig warnon p'edo ar re all o c'hoarzhin, Gael en o zouez. Ne gemerin na bier na butun ken. Forzh penaos, n'eo ket mat pa vez graet sport ha plijout a ra din ober sport.

Abaoe miz Genver ez eus bet kavet labour gant Mammig el labouradeg kig-moc'h. Daoust dezhi nompas debriñ eus ar c'hig-se, ne seblant ket bezañ nec'het. Kregiñ a ra abred diouzh ar mintin, mont a ra asambles gant ur vaouez all eus Kervrezel, Sylvie, ha gant he c'harr-tan dezhi. Er memes oadoù e tleont bezañ, graet o doa anaoudegezh warlene e koulz an tantad e Miz Even.

Ur mab, Anthony, zo da Sylvie, c'hwezek vloaz eo, komzet ha dañset em boa gantañ tro-dro d'an tan, evet hon doa ur banne bier asambles met goude en doa kavet gwelloc'h evañ meur a vanne all gant e vignoned. Ne oan ket aet d'o heul, dreist-holl dre ma oa va zad o sellet ouzhin. En ur skol evit deskiñ ar micherioù war al labour-douar emañ Anthony. Hegarat eo met mentet bihan eo chomet.

- 3 -

Bep Merc'her e c'hoarian basket gant skipailh ar skolaj. Dre ma z'on bras ha dornet-mat e vezan lakaet gant ar gelennervez sport, an itron Bihan, da c'hoari war ar c'hostezioù. Plijout a ra din. Bep krogad e verkan dek poent d'an nebeutañ ha gounit a reomp alies, kement ma c'hellfemp marteze mont betek tro diwezhañ an Departamant, un doare « final-four ». Dre ma c'hoarian mat on deuet da vezañ mignonez un tamm gant Sarah, plac'h vrudetañ ar skolaj, 'pezh ne blij ket re da Glervi. En hor c'hlas emañ Sarah ivez. Mignonez Leo eo-hi. Pebezh chañs ganti !

Ar Merc'her all hon eus c'hoariet ha gounezet a-enep skolaj Lezantiez hag eno e oa ur plac'h rusian, Svetlana, o c'hoari a-enep deomp. Laouentre e oan o c'hellout komz Rusianeg. Genidik eo he familh eus Daghestan. Pa m'boa lavaret dezhi e oan eus Tchetchenia e seblantas bezañ nec'het un tamm, merzhet ' m boa un tamm disfiz zoken en he mouezh hag aet e oa kuit prim a-walc'h.

Evit kenderc'hel gant ar sport, warlene e oan bet hini wellañ an Departamant e-keñver ar re bevarzek vloaz en ur lammat 1,56 metrad gant an doare Fossbury hag er miz tremenet on bet an eil e-keñver ar c'hross-country. Re ziaes eo ha ret eo pleustriñ kalz, redek ur bern kilometradoù bep sizhun. Dañsal a fell din ober. dreist an holl draoù all.

Ne'm eus amorous ebet. Unan zo hag a blijfe din met siwazh emañ-eñ gant ur plac'h all. Gwelout a ran daoulagad ar baotred o parañ warnon, petra a soñjont ? Hag-eñ n'on ket re vras, n'eo ret re zister va bruched, n'eo ket re rouz ma c'hroc'hen, n'eo ket re zu va blev ? Plijout a rafe din ober ul livadenn dezho, kaout kuchennoù ruz pe c'hlas evel Sarah, koulskoude n'en em gavan ket gotek tamm ebet.

Bez' e c'hellfen ivez troc'hañ anezho berr a-walc'h met n'ouzon ket hag-eñ e vefe Mammig a-du ganin, ne lavarfe ket nann met betek-henn ne gredan ket en ober. Maouezed va bro a gustum kaout blev hir kuzhet gant un hijab. Unan am eus ivez, unan vouk a lakaan ingal tro va c'houzoug evel ur skerb. Ur frond ispisial zo gantañ, dous ha c'hwek, hini va mamm he deus ivez ar memes c'hwezh « C'hwezh hor familh », a lavar Mammig.

Disadorn tremenet, p'edomp e straedoù Brest he doa tennet Mammig he gouel velen evit lezel

he blev gant an avel. C'hoarzhin a rae, eürus e seblante bezañ. Serret he doa he daoulagad ha lavaret he doa din e Tchetcheneg e kave dezhi bezañ e-kreiz kêr Grozny.

Dec'h, p'edon war ar porzh, en deus kredet Gael goulenn diganin sortial gantañ. Souezhet on bet ha laouen ivez war un dro. N'ouzon ket perak m'eus nac'het mont d'e heul e korn ar bratell. Kontet m' eus gevier dezhañ. Displeget 'm eus dezhañ e oan gant un amoureux eus va bro a vevfe e Strasbourg, ma oan sañset mont e Miz Gouere. Kement-se zo gwir. Bez' e rankimp mont hon-tri betek Strasbourg evit un afer a baperioù ha marteze e chomimp ahont da vat. N'eo ket bet kemeret an diviz c'hoazh gant va zud. Mammig a fellfe dezhi mont da vevañ ahont met ket Tadig. En em blij' a ra kalz amañ. A-wechoù e vez kaoz gantañ ivez da vont da Londrez evit labourat en-dro gant Akhmed Zakaïev a zo du-hont e-penn gouarnamant dieub Itchkeri. Alies e komz gant Zakaïev war Skype.

Ne vez ket goulennet va ali diganin. En em blijout a ran amañ. Lavaret m' eus da c'h/Gael 'e komzan bemdez war Skype gant va amoureux anvet Daoud en va ijin. Ne m'eus ket kredet lavaret dezhañ n'eo ket e zremm a welan en va hunvreoù dihun ha n'eo ket e zaouarn a gemer plas ma re evit en em flourañ. Pa dremen va dorn en va

gaol e santan an tommder o sevel en va c'horf, va divjod o ruziañ ha va c'halon o skeiñ hardizh en va bruched. Beuziñ a ran em flijadur ha gwelout a ran muzelloù Leo o vousec'hoarzhin din a-us va zal, o pokañ d'am daoulagad, e deod o klask ma hini.

Mammig he deus displeget din ar mizioù ; lavaret he deus ivez e oa echu ganti daoust dezhi bezañ seizh bloaz ha tregont nemetken. N'eo ket reizh an dra-se ! Ne 'm eus ket kredet goulenn muioc'h rak daeloù a save en he daoulagad. Abalamour da-se kredapl e vez alies paket gant ar boangof ?

Ar sizhun-mañ, hini a-raok ar vakañsoù Pask, n'emaomp ket er skolaj. E-keñver « Raktres lies-teknikel ha kenlabourel » an trede klas emamp o kempenn ur stêr gant ar besketaerien. Tremen a ra ar stêr Glañvez a-dreuz pradeier Kervrezel araok tapout ar c'hember gant ar Stêr-Vras. Ganeomp e vez an itron Kervella, hor penngelennerez ha kelennerez war ar skiantoù ivez hag an aotrou ar Sant, ar c'helenner istor ha douaroniezh. Sikouret e vezomp gant daou zen eus Kevredigezh ar besketaerien, Jean-Yves hag Armand, doareoù brutal un tamm ganto. Ober a reont gant an heskennerezioù-koad trouzus, pilañ a reont ar gwez a gustum mirout ouzh ar gouloù sklêrijennañ ar plantennoù-dour. Stankañ a reont red ar stêr ivez. Ganeomp skolidi e vez sarpennoù, peurliesañ e vez ar baotred o c'hoari ganto war ar prad. Rediet e vezomp-ni merc'hed da vont e-barzh ar stêr gant dour betek hon dargreiz, evit sachañ ar brankoù er-maez a-raok na vefent diskoultret ha lakaet en tan. D'ar baotred e plij kalz c'hoari gant an tan ivez, memestra e vez merc'hed ganto evit teurel ar

brankoù war ar bern ma sav a-wechoù fulennoù uhel-a-walc'h diwarnañ.

Farsus eo pa vez lakaet kelenn en tan, strakal a ra evel e rafe daouarn arvesterien e koulz un abadenn bennak.

N'on ket nec'het o vezañ en dour, daoust dezhañ bezañ yen a-walc'h ha d'hor brageier ha d'hon hivizoù bezañ saotret gant ar pri. Plijadur a vez ganeomp, c'hoarzhin a reomp kalz dreist-holl pa gouezh unan ac'hanomp penn-kil-ha-troad en dour.

Ar Merc'her zo hiriv. N'eo ket deuet Klervi ganeomp. Fellout a ra da Sarah kaout ur sarpenn ha Leo en deus roet e hini dezhi. Divizet eo bet ganeomp e vefe ar sarpennoù gant ar merc'hed a-benn warc'hoazh. N'en deus kredet paotr ebet mont a-enep an diviz hag ar gelennerien zo a-du ganeomp ivez. Evit c'hwezhañ an tan e vez kemeret pneuioù kaoutchoug, 'pezh a ra maged du er penn kentañ gant c'hwezh fall. N'eo ket ekolojikel-tre met efedus eo evit kregiñ dreist-holl pa vez glav evel hiriv.

Dedennet on gant ar pezh a sell ouzh an natur. Pa oan bihan er menez e ti va zud-kozh e plije din mont betek ar froud vras a veze klevet eus a-bell, mont a raen gant va mamm a gustume neuial en dour. A-wechoù e veze klevet ar bleizi eus a-bell o

youc'hal er c'hoadeier. Loened arouezel va bro eo ar bleizi.

An dervezh all gant Klervi hon doa graet un displegadenn e-keñver an hin hag an toull a zo er gwiskad ozon a-us d'ar Meurvor Arktikel. Lakaet hon doa kiriek ar c'hirri-tan hag ar c'harbon a vez kaset en aer abalamour d'hon doareoù bevañ. Tabut a oa savet er c'hlas, dreist-holl gant ar baotred, Gwendal da skouer, dre ma plij dezhañ mont gant kwad tad Anthony, a lavare ne oa ket gwir pezh a lavaremp. Eürusamant e oa savet an itron Kervella a-du ganeomp. Pemzek hon eus bet e-keñver notenn, met abaoe ne sellan ket ouzh Gwendal gant ar memes mod ken. Kavout a ran anezhañ sot a-walc'h. Ne m'eus ket lavaret se da Glervi rak lakaet he deus en he fenn e teufe a-benn treiñ e vennozh dezhañ.

Da greisteiz e kemeromp hor merenn war ribl ar stêr pa ne vez ket glav peotramant evel hiriv dindan hangar tiegezh Roland ha Nadine e karter Roz-an-Alarc'h. Gwelet m'eus va zad o labourat ha deuet eo da saludiñ an holl dud. Lorc'h a oa ennon o kinnig anezhañ d'ar re all daoust dezhañ bezañ deuet ur wech betek ar skolaj gant Mammig pa oa bet un emvod e deroù ar bloavezh-skol gant ar gerent.

Distroet omp da labourat. En dour emañ adarre. Kavet 'm eus ur c'hased hir a-walc'h, kaelet

en houarn, an hanter anezhañ zo en dour, hag an hanter all zo war ar ribl. Gervel a ran ar re all evit ma sikour da dennañ anezhañ er-maez eus an dour. Jean-Yves hag Armand en em gav buan a-walc'h ivez. Seblantout a reont bezañ kounnaret un tamm.

« Un trap evit an avanked-spagn eo, a zispleg Jean-Yves. Noazus eo al loened-se, distruj a reont riblennoù ar stêrioù hag ouzhpenn e reomp fourmaj-kig ganto »

Leo en deus klevet pep tra hag en em lak e fulor ouzh ar beizanted, ar besketaerien hag ar chaseourien a gustum lazhañ al loened, 'pezh a lak an daou all da c'hoarzhin. Difenn a reomp Leo ha uhel e sav ar mouezhioù keit ha ma teu an itron Kervella evit sioulaat an traoù o prometiñ e vefe komzet diwar-benn se ar sizhun a zeu e-kerzh he c'hentel.

- 5 -

D'an dervezh war-lerc'h, ar Yaou, a-raok kregiñ gant al labour, ez an gant Klervi ha Sarah da sellout ouzh an trap. Eno emañ bepred hag ul loen zo e-barzh oc'h ober trouz, o skeiñ war ar gael evit klask en em dennañ. N'eo ket un avank-spagn nag un avank boutin, n'eo e lost na plad na hir. Teñval, moan ha blevek eo ha palvezek e bavier memestra. Chom a reomp da sellet outañ hep fiñval. Fromet on abalamour d'e zaoulagad lemm a sell ouzhin en ur c'houlenn « lez ac'hanon da vont kuit » Daoust dezhañ bezañ toullbac'het, dre ar mod m'eo bet lakaet an trap, e c'hell al loen derc'hel e benn er-maez eus an dour.

– Un dourgi eo, a lavar Sarah. Gwarezet e vez an dourgon, n'eus ket gwir da lazhañ anezho. Ret eo lezel anezhañ da vont ; deomp da welet an daou all diouzhtu.

Ne fell ket dezho dieubiñ an dourgi. Hemañ a ziskouez e zent deomp, aon en deus rakomp, anat eo.

— N'omp ket aotreet evit ober war e dro a ouzhpenn Armand. Bez' e rankomp gervel ar gward-chase ha da gentañ kadoriad ar gevredigezh pesketa. N'emañ ket kement-se en arvar, n'eo ket gloazet ha bez' e c'hell chom e-barzh an trap e-pad un dervezh a-bezh.

E gwirionez, n'eus ket kement-se a galon ken ganeomp evit labourat war ar stêr. Dalc'het e vez hor speredoù gant an dourgi ha pep hini d'e dro ez eomp da welet anezhañ. Fuloriñ a ra bep taol ma vez unan o tostaat. Da greisteiz, e-pad an ehan dijuniñ, n'eus kaoz nemet eus an dourgi ganeomp. Hag-eñ e c'heller fiziout e-barzh an daou gañfard ? Hervez Boris e vez gwerzhnet ker krec'hin an dourgon war ar marc'had kuzh.

E fin an dervezh e tiviz Leo ha Gael distreiñ diouzh an noz evit dieubiñ an dourgi. Sarah ha Gwendal zo evit mont d'en ober ivez. Dre m'emaon o chom nepell diouzh ar stêr e kinnigan d'an holl en em gavout du-mañ war-dro eizh eur hanter pa vo serret an noz.

Da eizh eur emaomp holl bodet er c'hrañj e-kichen hon ti. Leo en deus degaset bier hag evañ a reomp pep a vanne a-raok mont. Ober a ran evel ar re all. Ur pavier, ur benveg evit tennañ an tachoù a zo gant Gael e ken kaz e vefe ezhomm anezhañ. Tostaat a reomp ouzh ar prad m'emañ an trap pa welomp e bord an hent, e-kichen an toull-ode,

karr « Renault Partner » ar gevredigezh pesketa. Leo a ginnig deomp mont war hor c'hiz betek ar pont ha war-lerc'h heuliañ ar stêr hep ober trouz goude bezañ lazhet hor gouleier. Diskenn a reomp war ar ribl, emaomp war-dro daou c'hant metrad uheloc'h eget an trap. Kerzhout a reomp sioul-tre war ribl ar stêr, an eil war-lerc'h egile. Leo zo er penn, Sarah ha me war e heul hag an daou baotr all en a-dreñv. Chom a reomp a-sav. Gouleier zo e-lec'h m' emañ an trap. Leo a ginnig deomp tostaat en ur stlejal. Chom a reomp a-sav, hanterkant metrad eus an daou gomper a welomp mat bremañ. Tennet o deus an trap er-maez eus ar stêr. Ur fuzuilh zo gant Armand en e gein ; kemer a ra anezhañ ha klask a ra lakaat daou denn e-barzh. Leo a grog en-dro d'en em stlejal evit tostaat outo, ar baotred a heul anezhañ ha Sarah ivez. N'on ket evit mont pelloc'h, aon am eus un tamm.

A daol-trumm e sav Leo. Lezel a ra ur youc'hadenn abominabl o lakaat anezho da vuntrerien ha redek a ra etrezek an daou zen. Armand en deus troet e gein war-zu Leo, ar re all a red bremañ war e heul en ur youc'hal evit en em galonekaat. Redek a ran me ivez d'o heul, disoñjet ar spont ganin. Emañ Armand o sellet outo o tostaat, e fuzuilh en e zaouarn met ne gred ober seurt. Leo, hep ober van gant ar fuzuilh, en deus lopet warnañ ha ruilhañ a reont o-daou war an douar, kouezhet eo ar fuzuilh war ar prad, dre chañs n'eus bet tenn

ebet ha Gwendal en deus kemeret anezhañ. Jean-Yves a glask dieubiñ e gamalad p'emañ an holl o youc'hal. Tremen a ra e vrec'h dre-dreñv war gouzoug Leo pa'n em gav Gael a-dreñv dezhañ, skeiñ a ra war skoaz Jean-Yves gant ar pavier en ur youc'hal « muntret », hemañ a lez ur youc'hadenn spontus hag an daou all a baouez d'en em gannañ.

– Kerzhit kuit ac'halen, bandenn loustoned, a huch Armand, ha te, ro ma fuzuilh din en-dro a lavar da Wendal.

– Deus da gerc'hat anezhañ, a respont hemañ dezhañ, en ur redek betek penn all ar prad goude bezañ« torret » ar fuzuilh.

N'emañ ket Armand evit redek war e heul, soursial a ra kentoc'h ouzh e gamalad a gendalc'h da vlejal gant ar boan. Pellaat a reont ouzhomp ha mont etrezek o c'harr, disoñjet ganto o lampoù ivez. Memestra e kendalc'h Armand da huchal warnomp :

– Loustoned, c'hwi 'welo warc'hoazh gant an archerien, pa gendalc'homp-ni da lakaat anezho da vuntrerien ha da glouked.

Digeriñ a ra Leo an trap en ur sevel ar blakenn a zo serriñ anezhañ, ne chom ket an dourgi da c'houlenn war-lerc'h e gont, redek a ra buan-tre war ar prad p'emañ Gwendal o tont en-dro gant ar fuzuilh. Klevout a reomp ivez ar c'harr-tan o vont kuit.

Divizout a reomp kemer an trap ganeomp ha kuzhat anezhañ. Ur wech distroet betek va c'hrañj, hini tad Gwendal kentoc'h, e tivizomp e-ser pakañ un eil banne bier, lavarout pep tra d'an itron Kervella a-benn warc'hoazh mintin er skolaj ha nac'hañ mont en-dro da labourat war ar stêr gant an daou all. Da c'hortoz eo kuzhet mat an trap a-dreñv ar bern keuneud en hor c'hrañj ha dalc'het e vo ar fuzuilh gant Gwendal.

Soñjal a reomp ivez en deus marteze torret Gael trebez-skoaz Jean-Yves met hag-eñ e yelo da zougen klemm dirak an archerien p'emañ ivez ar fuzuilh ganeomp. Ha petra a vo divizet gant an itron Kervella ha renerez ar skolaj, an itron Marzhin pa vo bet kontet hon istor dezho ?

- 6 -

Pa'n em gavomp er skolaj d'ar Gwener vintin e c'houlennomp digant an itron Kervella mont e-barzh ar c'hlas rak « traoù a-bouez hon eus da gontañ dezhi » a zispleg Sarah a zo kannadez hor c'hlas.

Ur wech kontet gant Sarah istor dieubidigezh an dourgi, an emgann gant an daou zen hag e c'hellfe unan bezañ bet gloazet e skoaz ganeomp, ar fuzuilh bet dalc'het ganeomp evit prouiñ 'pezh a felle d'an daou zen ober, e c'helv an itron Kervella ar renerez.

– Fellout a rae d'an daou zen lazhañ an dourgi evit e groc'hen, a zispleg Leo da c'hortoz. Sellet 'm eus war internet, gwerzhet e vez ker a-walc'h dre guzh, gwarezet e vez an dourgon, n'eus ket gwir da lazhañ anezho ha setu dres ar pezh e oa Armand o vont d'ober pa m'boa lammet warnañ.

Lavarout a ra Gwendal en deus kontet an holl istor d'e dad Pierre hag aet eo hemañ en deiz-mañ betek ti an archerien evit resteurel ar fuzuilh.

Emgavet eo ar renerez e-barzh ar c'hlas bremañ.
Goulenn a ra :
– E-maez lezenn emañ ar pezh ho poa graet dec'h
d'an noz. Piv a oa ganeoc'h c'hoazh ?

Displegañ a ra Sarah ne fell ket dezhi el lavar
c'hoazh, d'ar re-se da sammañ o c'hiriegezh
o-unan.

Goulenn a ra Gwendal petra e vefe ar c'hastiz evit
bezañ lazhet un aneval gwarezet ?

« Bez' e c'hell an den kablus tremen dirak al lez-
varn » a zispleg an itron Kervella hag an itron
Marzhin a ouzhpenn e c'hell tremen dirak al lez-
varn ivez an neb a sko war unan all.

Damien, ur paotr all eus ar c'hlas, dre m'eo e dad
gward kevredadel evit an Endro, dindan ar gouar-
namant, a ginnig ober un displegadenn war an
anevaled gwarezet, roll an anevaled-se ha perak e
vezont gwarezet, kement-mañ e-keñver an notenn
SVT.

'Benn ar fin eo divizet gant an itron Kervella
mont da labourat war ar stêr evit an dervezh
diwezhañ, gwelet e vo pezh a c'hortozo ac'hanomp
du-se. E keit-se ez afe an itron Marzhin da
bellgomz d'an archerien.

Pa 'n em gavomp emañ dija kamionetenn vras
an archerien war bord an hent hag ur wech er prad
e welomp daou archer 'sam'es gant Armand. Unan
anezho, bras gant galoñsoù, a seblant bezañ ar

rener hag an eil zo ur vaouez bihan a-walc'h gant blev berr. Aze emañ ivez tad Damien hag un eil gward en o dilhad labour doare soudard. Un den all zo ganto ivez hag a zispleg bezañ kadoriad ar gevredigezh pesketa.

Dirazomp e tispleg Armand d'an archerien ha d'ar warded penaos e oant bet taget, eñ ha Jean-Yves, dec'h d'an noz gant tri faotr yaouank. Diskouez a ra Leo ha Gwendal, ha gant ur plac'h pe ziv, n'en doa ket gwelet mat. Lavarout a ra ivez penaos eo bet gloazet e gamalad Jean-Yves gant un trede, ne oar ket piv e vefe, ha perak edont deuet war bord ar stêr : afer da wiriekaat edo c'hoazh an trap gant an dourgi en e blas. Goulennet e oa bet diganto dont d'ober-se gant kadoriad ar gevredigezh-pesketañ, an aotrou Salaun, a zo amañ war ar prad. War-lerc'h e rankent gervel ar warded kevredadel evit dieubiñ anezhañ en deiz-mañ.

En ur glevet kement-se e tarzh Leo gant ar gounnar.

– N'eus nemet gevier gantañ. Pa 'm boa lammet warnañ e oa gant e fuzuilh o vont da lazhañ an dourgi, lakaet en doa daou denn e-barzh ar va-gazenn. Perak e vefe deuet gant ur fuzuilh war bord ar stêr ma ne oa ket evit lazhañ anezhañ ? Kemeret hon doa ar fuzuilh digantañ ha Tad Gwendal en deus kaset ar fuzuilh betek ti an archerien an deiz-mañ.

– Gwir eo pezh a gont Leo, a ouzhpenn Sarah. Ganto e oan ivez dec’h d’an noz.

– Hag e pelec’h emañ an trap, a c’houlenñ an aotrou Salaun. D’am soñj eo bet dalc’het ganeoc’h ivez goude bezañ lezet an dourgi da vont ?

Den ne respont. Kaset e vez Leo, Gwendal ha Sarah betek karr-tan an archerien evit bezañ klevet ganto. En ur vont e kav Leo an dro, dre guzh, da ginnig un taol-lagad ouzhin.

– N’ouzon ket petra ober. Mont a ran da gaout Gael. Ne oar ket kennebeut hag-eñ e rank en em ziskuliañ pe get.

– N’eo ket ret dit yantao en ober, a lavar din. N’o deus ket gwelet ac’hanout.

– Memestra e rankomp komz gant an itron Kervella a-raok gouzout petra a vo bet lavaret gant hor c’hamaladed, a ouzhpennan.

An itron Kervella a gemer an diviz distreiñ d’ar skolaj evit komz holl asambles diwar-benn an afer.

Ur wech distroet d'ar skolaj en em gavomp holl e-barzh ar c'hlas. Ne vez rannet grik etrezomp.

– Hag-eñ en defe unan ac'hanoc'h un dra bennak da lavarout deomp, a c'houlenn hor gelenner. N'emaomp ket dirak an archerien met kinnig a ran e vefe kemeret an divizoù holl asambles. Kompren a ran ar pezh o deus graet ho kamaladed, fellout a rae dezho saveteiñ an dourgi ha mat o deus graet, d'am soñj, rak lazhet e vije bet anezhañ ganto.

Den ne respont ; padout a ra ur vunutenn ma vefemp bet klevet o chaokat laou.

A daol-trumm eo troc'het ar sioulder gant Gael :

– Me eo an hini en deus skoet war Jean-Yves. Edo o vougañ Leo.

N'on ket evit mirout ma zeod ha tevel ken. N'ouzon ket perak. Marteze on sot. Marteze e c'hell bezañ risklus d'en em ziskuliañ abalamour da baperioù emaomp o c'hortoz evit gelllet chom e bro-C'hall. Ne vern, ret eo din bezañ a-unan gant ma c'hamaladed.

– Ganto e oan ivez. Gwir eo ‘pezh a lâromp. Hag-eñ e konto Damien an holl draoù d’e dad ?
– Ne rin ket ha forzh penaos emañ a-du ganeoc’h. E vicher zo gwareziñ al loened gouez evel an dourgon hag abaoe pell zo e klask herzel ar re a lazh anezho evit o c’hroc’hen.

En ur lavarout an dra-se e sell Damien ouzhin gant un doare iskis. Derc’hel a ra e zaoulagad warnon, ar pezh a lak Gael e fulor.

– M’eus ket fizians ennout. Petra a lavari d’az tad pa raio goulennoù ouzhit, rak ober a raio ?
– N’on ket ur flatrer, ma fell dit gouzout, met bez’e c’hellomp mont er-maez ma ‘t eus c’hoant.

Daou baotr oc’h en em sikanañ abalamour din. N’on ket hep bezañ laouen ha fougeet un tamm.

– Hag-eñ e rankomp en em ziskuliañ, a c’houlennan d’an holl ?

– Ket, a lavar Anna, ur plac’h evezhieken he c’homzoù, o vezañ hec’h-unan alies o lenn ul levr. Ral eo klevet he mouezh e koulz ar c’hentelioù.

« Tremen a rafe Gael dirak al lez-varn. »

– Didamallet e vefe gant un alvokad mat, ar re all a vo lakaet kablus, a ouzhpenn Boris. D’am soñj n’emaint ken evit dougen klemm a-enep deoc’h.

– Hag emaint, galvet eo bet an archerien ganto, a ouzhpenn Damien.

– Se a rafe plijadur dit, kea, a respont Gael.

– Peoc’h ganeoc’h, a huch Klervi. Ha te, Tamara,

petra a fell dit ober ? Forzh penaos e vin a-du ganez.

An itron Kervella a gemer ar gaoz :

– Kontañ a rin ar wirionez d'an archerien ma vez savet goulennoù ouzhin, nemet ma fell deoc'h tremen hep bezañ diskuliet, neuze ne lavarín seurt.

Klervi a ginnig e vefe votet gant an holl prometiñ chom hep diskuliañ ac'hanomp da c'hortoz goût petra a vo bet lavaret d'an archerien gant hon tri c'hamalad all ha da embann emañomp holl a-du gant dieubidigezh an dourgi.

Damien a lavar bezañ a-du evit chom hep diskuliañ ac'hanomp met n'emañ ket a-du evit an dourgi a oa ret dezhañ bezañ bet gwelet gant ar warded.

Keleier ebet a-berzh hon tri c'hamalad e fin an dervezh skol. Mont a ran d'hor c'hentel dañs gant Klervi ha Boris. Ne zeuan ket a-benn d'en em lakaat e-barzh, diaes eo din en em dolpiñ. E verzout a ra Cecile. En ur gas ac'hanon d'ar gêr, evel ma ra bep taol, e c'houlenn diganin petra ne ya ket. Kontañ a ran dezhi an holl zarvoudoù ha ma enkrez.

– Hag-eñ e rankan en em ziskuliañ ?

– Na ra netra, gortoz dija ma teufe an archerien da welet ac'hanout, a guzulia din.

Tamm kreiz

Grozny, Tchetchenia, 23 a viz genver 2000

Elmira a ziskenn an diri. Ganti en he divrec'h, dalc'het krenn war he bruched, chouchet brav eno evit nompas kaout riv, paket e hijab he mamm, e kousk ar babig gronnet er ouel vouk. Dirazi eo chomet a-sav Aslan e traoñ an diri, dirak toull an nor. Teurel a ra div sutadenn verr hag un trede hiroc'h. Un hevelep respont a sav er straed. En em gavout a reont gant daou Voievik just d'ar mare ma tremen a-us ar straed un vombezenn fosfor mordanus a sklêrijenn ar c'hirri-tan devet a stank an hent. Kouezhet eo ar vombezenn un tammig pelloc'h gant un trouz boud.

Chomet int a-sav. A-vec'h graet dek metrad ganto adalek an ti. Ret eo dezho chom harp ouzh ar voger, beuzet en deñvalijenn. Trouz ur viñsaskell o tostaat e tle bezañ, teir straed pelloc'h bremañ pa glever trouz tennadenn ur skud. Paket eo bet ar viñsaskell gant ar misil, tarzhañ a ra en aer. Ne welont ket anezhi met klevout a reont tennoù

a-enor kalachnikovoù ha youc'hadennoù trec'h ar Voieviked.

– Deomp bremañ buan, a huch Aslan. Goude hanter-kant metrad er straed e kemeront a-zehoù, treuziñ a reont div straed all beuzet en deñvalijenn a-raok en em gavout dirak ur steudad ugent karr brezel. War unan anezho ez eus ur c'hanol. Gantañ eo bet tennet ar skud. Skeiñ a ra Asland ouzh gwerenn ur c'harr, krediñ a ra da Elmira ana-vezout Aslan Maskhadov er c'harr-se, Prezidant hor republik emren.

– Lazhet eo bet ! a huch Aslan en ur skeiñ war gwerenn ar jeep.

Kaset e vez Elmira hag ar babig betek ur jeep all. Chom a ra Aslan er straed gant e zaou gamalad. Ober a ra ur sin gant e zorn evit kimiadiñ outo. Mont a ra kuit dillo ar c'hirri war-zu ar menezioù er Su.

A-raok tarzh an deiz e vo Elmira er menez e ti he zud.

Pa erruan e kavan va zud er gegin. Merzhout a ran un iskis a-walc'h a aergelc'h. Santout a ran un torr-spered etre va zad ha va mamm. E tchetcheneg e komzont. Kompren a ran e c'hoarvez un dra bennak gant Tadig. Emaint o komz diwar-benn Nadine, a c'hell bezañ mestrez an tiegezh e-lec'h ma labour va zad. Kaoz zo gant Tadig da guitaat an ti, kaoz zo ivez eus arc'hant, grevus an ton en o mouezhioù. Gwall vantret e choman, n'hellan rannañ rik, d'am soñj e komprenan petra a c'hoarvez met ne gredan ket sevel an disterañ goulenn. Daeraouenn ebet gant Mammig, koulskoude e seblant bezañ fuloret un tamm, daoust dezhi komz en un doare sioul a-walc'h. A-viskoazh he deus gouezet en em vestroniañ, 'pezh a lak anezhi da vezañ ken kreñv. N'emañ ket Tadig gwall aes en e votoù, frazennoù berr gantañ. Klask a ra respont da c'houlennoù Mammig ha ne zeu ket re vat a-benn d'en ober. An daeloù a sav en va daoulagad, n'on ket evit mirout outo. Kavout a ran gwelloc'h sevel da 'm c'hambr evit nompas bezañ gwelet ganto. Ne fell ket din bezañ perzh er gudenn savet etrezo.

Kontant a-walc'h on 'benn ar fin da vezañ peurliesañ lakaet er-maez eus ar jeu ganto, dalc'het pell eus ar c'hudennoù, lezet da vevañ va yaouankiz ar muiañ posubl en disoursi. Kement-se a zle bezañ un testeni a garantez a-berzh va zud.

Diaes din kavout an hun. Pep tra en em vesk dindan ma c'hlopenn, an archerien, Leo, Gael, va zud, penaos e vo ar vuhez ma ya kuit Tadig ?

Emaon o kemer va merenn vihan gant Mammig. Aet eo Aslan da labourat abaoe pell zo , pa ne labour ket ma mamm d'ar Sadorn. Ne gredan ket sevel goulennoù diganti hag hi, eus he zu, a ra van da vezañ dinec'het. Kustum on da chom mut a-walc'h d'ar mintin. Ar c'hontrol eo gant Mammig hag a gustum flapañ ganin e rusianeg pe e tchetcheneg ha nevez zo e klask mont e galleg ivez, o c'houlenn an dra-mañ-tra diganin. Displegañ a ra din penaos, dec'h, e oa chomet sac'het un droc'herez morzhed-hoc'h e-pad un eurvezh ha neuze he doa desket ur ganaouenn gant he c'henseurtezed er sal-diskuizh da c'hortoz kregiñ gant al labour en-dro.

Kanañ a ra : « Sur cette terre, ma seule joie, mon seul bonheur, c'est mon homme »

Darbet din goulenn diganti piv e oa ar gwaz-se, ken enervet e oan gant he ardoù o seblantout bezañ dinec'h, pa 'n em gav er gêr Leo ha Gael

gant un den en em ginnig evel tad Gael. Prometet en deus Leo d'an archerien e tegasfe dezho an trap en-dro hiriv. Displegañ a ra din eo hon istor e-keñver an hini kontet gant Armand ha Jean-Yves. Betek-henn, den ne oar edo Gael ha me 'sam'es gant ar re all.

– Ne servijfe da netra deoc'h mont d'en em ziskuliañ dirazo, a ouzhpenn Leo .

Mont a reomp betek ar c'hrañj. Siwazh, n'emañ ket an trap eno ken ! Nec'het-bras an holl ! Piv bennak a vefe deuet da gemer anezhañ ? Unan hag a ouie pelec'h edo ha n'omp nemet pemp o c'houzout. Hag-eñ e c'hellfe unan bennak all, dre zegouezh, en em gavout e-barzh ar c'hrañj ha kavout an trap e-lec'h ma oa bet kuzhet ganeomp a-dreñv ar bern keuneud ? Diaes eo da grediñ. Ret e vo komz gant Gwendal, koulskoude e ouie mat e oa bet prometet ganto resteurel an trap d'an archerien.

Ha petra a vo kontet d'ar re-se diwar-benn diankadenn an trap ? Hag-eñ e tegasfe kement-se an diskred war hon tu eus an istor ?

E soñj Gael ha Leo, ne c'hell nemet Gwendal bezañ kiriek eus an afer. Dre m'eo e dad perc'henn ar c'hrañj e vo kontet d'an archerien e oa bet kuzhet an trap er c'hrañj ganto o-zri hep menegiñ ma anv nag hini ma familh. N'emañ ket an arche-

rien war hol lerc'h. Ar gwir hon eus da chom er vro a vloavezh da vloavezh met e miz Gouere e rankimp mont betek Strasbourg evit kaout, hontri, ar gartenn hag an aotre da chom dek vloaz e bro-C'hall.

Kuitaat a reont hon ti evit mont gant tad Gael betek ti Gwendal a zo o chom just e-kichen. Mont a ran d'o heul.

Gwendal a seblant bezañ souezhet-mik o klevout eo dianket an trap. Asantiñ a ra mont 'sam'es gant Leo betek ti an archerien evit lavarout e oa bet kuzhet an trap e grañj e dad hag e vefe deuet unan bennak da laerezh anezhañ. Hag-eñ e vo lonket an istor gant an archerien ? « Da afer dit-te eo », a ouzhpenn Leo da Wendal.

Echu gantañ e labour, p'emañ an noz o serriñ e tistro va zad d'ar gêr. Embann a ra dimp e tchetcheneg emañ o vont du guitaat an ti war-eeun, diouzhtu evit mont da vevañ e ti Nadine. Emañ-hi o c'hortoz anezhañ gant he c'harr-tan dirak hon ti, emaint gant ar soñj mont da dremen an nozvezh hag ar sulvezh en un tu bennak war bord ar mor.

Hardizhañs zo en e vouezh. Chom a ra mut Mammig evel p'he dije kollet he mouezh. Kenderc'hel a ra Aslan :

– Bemdez e tremenin d' ho kwelet, reiñ a rin arc'hant deoc'h evit ar c'hefridi ha dre ma labour bremañ Elmira e c'helloc'h en em dennañ aes a-walc'h. Forzh penaos hon eus da vont asambles betek Strasbourg e miz Gouere evit ar paperioù.

– Hag-eñ e vo ret kenderc'hel da lavarout ez omp dimezet, a c'houlenn Mammig, adkavet ganti he soñjoù.

Hag-eñ eo bet kollet ganti e-pad un eilenn bennak un tamm eus he skiant, eus he spered ? Ne gav ket din. Ne ziskouez ket an disterañ nec'hamant ken bremañ.

– N'ouzon ket, a respont Aslan. An dra-se a rankimp goulenn digant an alvokad.

Pokañ a ra din buan a-walc'h. N'on ket evit mirout ouzh ma daeloù. Ober a ra van da dremen hep merzhout anezho, mont a ra kuit, serriñ a ra an nor war e lerc'h.

En em gavout a reomp hon-div, hon-unan. Beuzet on en dristidigezh. Aet eo Mammig war Skype. Komz a ra gant he c'hoar Noura. Ne seblant ket bezañ ken nec'het se. Santout a ran ar gounnar o sevel ennon ha n'eo ket ar glac'har. Huchal a ran war Mammig.

– Forzh penaos, n'eo ket Aslan va zad ! Er gouzout a ran mat ha n'oc'h ket dimezet kennebeut. N'ho peus graet nemet kontañ gevier din, fellout a ra din bremañ klevout ar wirionez !

En ur glevout ac'hanon e tilez Mammig hec'h urzhiater hag he c'hoar. En he sav e chom dirazon. Sellout a ra ouzhin, he daoulagad leun a zaeloù. Klask a ra lavarout un dra bennak, krenañ a ra he muzelloù met ger ebet o tont er-maez. Truez am eus outi. Pokañ a ran ouzh he divjod, lakaat va daouarn war he divskouarn, flourañ he blev. En em lezel a ra da vont, diverañ a ra dour he daou-

lagad war roufennoù he divjod, diskenn a reont betek korn he genoù. Sunañ a ran he daeloù, blaz an holen a zo ganto.

– Lavar din, kont din hon istor, a sourran en he diskouarn.

Kemer a ra va divrec’h ha kas a ra ac’hanon un tammig pelloc’h, goustadik. Lakaat a ra he fouezh war ur gador ouzh an daol.

« Prest eo da gomz », a soñjan. Kemer a ran plas en tu all d’an daol.

– Mar plij, a ouzhpennan c’hoazh daoust din bezañ enkrezet un tamm gant ar pezh a c’hello kontañ.

Kemer a ra un nebeud amzer c’hoazh a-raok kregiñ :

– N’eo ket Aslan da dad ha n’eo ket da wir vamm kennebeut.

Komzet he deus izel tre. N’eo ket souezhet gant ar c’heloù. Er gouezhet em eus a-viskoazh, kuzhet e oa ganin en ur c’horn eus va askre. Ret eo din he frealziñ.

– En va c’halon emhout va gwir vamm, hini bet all ne anavezan ; a-viskoazh omp bet ‘sam’ès.

O tifronkal emañ, ne c’hell ket he c’horf mirout ouzh ur gridienn. Kuzhat a ra he dremm gant he daouarn.

N'ouzon ket pegeit e chomomp 'mod-se, tal-ouzh-tal. Sioulaat a ra tamm-ha-tamm, kavet he deus ur mouchouer paper e godell he jiletenn c'hloan zu. Gant un hir a huanadenn e lak he daoulagad e par va re.

– Merc'h va c'hoar vihan Marjan out ha da dad e oa he gwaz Arbi. Lazhet e oant bet o-daou gant ar Rusianed en ti m'edon o chom goude va disparti. Drouk e oa va gwaz Rouman ganin. Se a c'hoar-vez alies gant ar maouezed en hor bro. Distroet e oan e ti va zud e kreiz-kêr Grozny evit derc'hel ar stal dilhad gant va mamm. Pa grogas an eil brezel ez eas va zud er menez e ti va zud-kozh kostez va mamm hag e teuas va c'hoar vihan Marjan da gaout repu en va c'hichen, dougerez edo. He gwaz Arbi a oa e Gward Maskhadov ha difenn a rae Palez ar Prezidant war ar blasenn-veur. D'ar c'houlz-se e oa tec'het dija va gwaz en Ingouchi gant va mibien. Gant ar charia, al lezenn vuzulmat, e chom ar vugale gant an tad war-lerc'h un disparti. M'eus ket gwelet Djokar ha Malik abaoe ar mare-se, nemet dre Skype. Malik ne oa nemet bloaz pa oa aet kuit. Hag-eñ e welin anezho adarre un dervezh bennak ?

War he c'haoz ez an gant un ton sec'h a-walc'h. Kontet he deus din meur a wech istor he mibien – Neuze n'int ket breudeur din. Penaos e oa va mamm, penaos e oa va zad ?

Sevel a ra diwar he c'hador, ha mont gant an diri betek he c'hambr. N'en em sentan ket ankeniet ken. Skeudenn Malik gant e sell trist a dremen en va fenn, n'ouzon ket perak.

Diskenn a ra Mammig en-dro, ganti en he dorn ur voest houarn n'am boa ket taolet evezh outi en a-raok daoust din bezañ gwelet anezhi meur a wech hep klask gouzout petra a oa e-barzh. Aferioù Mammig e oa, trawalc'h evidon. Emañ ar voest war an daol. Digeriñ a ra anezhi. Poltriji zo e-barzh.

Kinnig a ra din poltred ur c'houblad tud yaouank o vousec'hoarzhin. Sellout a ran ouzh ar vaouez, tenn a ra kalz da Mammig ha din ivez, blev heñvel, daoulagad heñvel, ken hir o dremm d'an eil ha d'eben ha tro-dro d'he gouzoug ur skerb, un hijab mouk. Gant ma dorn e flouran ar skerb tro-dro d'am gouzoug. Kemer a ran c'hwezh ar ouel. Kompren a ran. Poan 'm eus da dennañ va alan. N'hellan ket distagañ ma selloù diouzh ar poltred.

Ton doubl

Grozny, Tchetchenia, 21 a viz Genver 2000.

Serret edo an noz adarre. Abaoe un eurvezh e veze klevet tennoù kalashnikov ha trouz boud an obuzioù o skeiñ, ur wech dre vare, ouzh ur savadur eus ar c'harter pe un tammig pelloc'h, tro-dro da blasenn-veur ar gêrbenn. Dek munutenn zo e oa bet tardet gant an trouzoù.

En entremar ha gant an anken edo an div vaouez er solier, er c'hambr ma oant kuzhet abaoe tost daou viz. O c'hortoz e oant distro Arbi a oa sañset dont d'o adkavout da noz ha degas boued dezho.

Unan bennak a oa o skeiñ ouzh an nor en traoñ. Daou daol berr – unan kreñvoc'h – un taol berr, pemp eilenn didrouz – un taol kreñv.

Elmira a ziskennas evit digeriñ an nor. Arbi a zeuas-tre ha dillo e prennas Elmira an nor war e-lerc'h. Gloazet e oa. Un tenn en doa paket en e vrec'h kleiz ha gant ar gwad e oa ruz mañch e

chupenn soudard. Gantañ memestra edo e galash en e zorn dehoù ha traoù a oa en e sac'h-kein.

— Poan' m eus. Treuzet eo bet va brec'h gant an tenn. Emichañs e c'helli stankañ ar gouli. Mont a ra mat ganto ?

Sevel a rejont war-laez. Stardañ a reas Marjan war e vruched ha pokañ a reas d'ar babig a oa o leñvañ.

Abaoe dek munutenn marteze edo Elmira ouzh an daol oc'h ober war-dro gloaz Arbi pa darzhas an nor en traoñ.

Youc'hadennoù e Rusianeg. Kemer a reas Arbi e fuzuilh-arsailh, mont war-laez an diri ha kregiñ da dennañ en deñvalijenn. Tardañ a reas da dennañ, trouz ebet ken e-pad ur vunutenn marteze hag a-daol-trumm daou denn o tont eus an traoñ, distreiñ a reas Arbi er gambr a-raok kouezhañ a-c'hwen war al leur e-kichen an daol. Marjan a lezas ur youc'hadenn griz. Ne alane ket Arbi ken pa stouas Elmira war e gorf. Marjan a gemeras kalash he gwaz a-raok en em lakaat war-sav harp ouzh ar speurenn a-gleiz eus an nor. O leñvañ edo ar babig, zoken pa gemeras Elmira ar plac'hig evit mont da c'hourvez ganti er penn pellañ eus ar gambr. Gant he dorn e talc'he he hijab dirak genoù ar plac'hig vihan evit mirout outi da leñvañ en ur deurel evezh nompas mougañ anezhi.

Kuzhet e oant bremañ o-div a-dreñv ar gourvezvank ma kouske Elmira abaoe daou viz pa darzhas ur c'hreunadenn er gambr gant ul luc'hedenn dallus hag un trouz a vouzaras he skouarn. Ne gredas ket Elmira gervel he c'hoar, ne wele ket anezhi ken e-kichen an nor.

Tri den a antreas er gambr, ganto gouleier war o zokarnioù. Ar babig a rechetas un tamm, edo o vougañ, ha pa dennas Elmira an hijab diwar he genoù en em lakaas en-dro ar plac'hig da leñvañ.

Ar soudarded a gavas anezho. Unan a sachas anezhi en ur gregiñ en he blev evit he rediañ da sevel. Derc'hel a rae start ar babig war he bruched. Un eil a grogas e-barzh ar plac'hig, poan a rae dezhi, setu ma lezas anezhañ d'he c'hemer. Teurel a reas anezhi war ar gwele ma kouske gant he mamm.

Dre he blev e oa bet sachet ha ledet Elmira gant an hini kentañ war ar gourvezvank, an eil a ziroke he sae keit m'edo an trede o tiskenn he loeroù. Youc'hal a rae kement ma pakas ur flakenad. Unan a starde anezhi en ur bouezañ war he divrec'h, flaeriañ a rae ar vodka. Elmira ne wele ket e zremm abalamour d'al lamp. Santout a reas an eil o tont enni, yuc'hal a reas adarre gant ar boan abominabl a save en he forzh, an eil a gemeras plas an hini kentañ ha pa droas anezhi an trede war he c'hof e simplas...

Pa adkavas he spered edo ar babig o leñvañ. Poan en doa e pep lec'h en he c'horf. Edo en he noazh war-bouez he sae freuzet, krenañ a rae gant ar riv. Lakaat a reas he dorn war he gaol, santout a reas ar gwad war he bizied. Difronkal a rae, sevel a rae an daeroù eus he c'hreizon hep gellet mirout outo. Paket e oa he c'horf gant krenadennoù hir. N'helle ket ober an disterañ tra... Koll a reas he skiant adarre.

Pegeit e chomas mod-se ? Pa ziabafas e verzhas gouloù an deiz a-dreuz boliji ar gambr a chome bepred serret. Trouz ebet o sevel eus tu ar gwele. Ar spont a zeuas warni, hag-eñ e oa marvet ivez ar plac'hig vihan ?

Ne oa ket. O sellout outi edo gant he daoulagad du. D'ar c'houlz-se e verzhas korfoù Marjan hag Arbi.

Ne anavezaz ket he c'hoar. C'hwezh ar gwad a leunie ar gambr. Hep soñjal e reas war-dro lienenn ar bugel, e sac'h Arbi e kavas poultrenn laezh. Ne fellas ket d'ar plac'hig denañ ar vuretenn. Betek-henn e oa bet maget gant laezh he mamm. Lakaat a reas he biz bihan e genoù ar plac'hig. War-lerc'h un eurvezh marteze en em lakaas da gousket, ne leñve ket ken. Marteze e oa c'hoarvezet un dra bennak ganti abalamour d'an darzhadenn, a soñjas Elmira. Kalon a zeuas dezhi evit en em wiskañ. Kavout a reas kraoñ e-foñs ar sac'h. Ur

boan dic'houzañvus a savas en-dro en he c'hof pa glaskas debriñ un dra bennak. Mont a reas en-dro en hec'h astenn war ar gourvezvank, saotreet gant he gwad, lakaat a reas ur serviedenn evit kuzhat ar brizhoù. Hag-eñ e semplas adarre pe huniñ a reas nemetken, ha pegeit e padas, ne oar ket.

E-kreiz an noz e leñvas ar plac'hig vihan, kinnig a reas he biz dezhi hag ar babig a zegemeras ar vuretenn an taol-mañ. Gwir eo 'pezh a lavare he mamm : debriñ a ra ar vugale p'o devez naon. Kement-se a roas un tamm kalon dezhi. Ne badas ket pell. Penaos e troe ar brezel er-maez p'o doa gellet ar Rusianed dont betek he zi ? Hag-eñ e soursife ar Voieviked ouzh Arbi hag e familh ? Kouezhañ a rae an dispi warni en-dro. Lakaet he doa korfoù Marjan hag Arbi kichen-ha-kichen dindan ul liñsel wenn evit nompas gwelet o dremmoù ken.

Dont a reas a-benn da boazhañ ur gastoloren-nad riz. Ne veze ket klevet tennoù ken er straed. Pelec'h edo ar Voieviked ?

Un dervezh all a dremenas hag an noz a serras en-dro. Krediñ a reas enaouiñ ur c'houlaouenn, ne chome nemet pemp anezho. Astenn a reas war ar gwele gant ar babig. A-vec'h adkavet an hun gant ar plac'hig e klevas trouz a-zindan ar plañchod o tont eus 'pezh a oa bet stal dilhad he mamm. Mouezhioù o komz e tchetcheneg. E penn kentañ

ar brezel e kêr e oa bet torret prenester ar stal. E c'helle bezañ treitourien bagad Gouleminov. Diskenn a reas gant an diri da lakaat he skouarn ouzh an nor a skoe war ar stal hag e klevas anv Arbi, distaget meur a wech gant unan anezho. Distreiñ a reas d'ar gambr da dapout alc'hwez an nor-se. Diskennet en-dro, e huchas e tchetcheneg nompas tennañ hag ur wech digoret an nor ec'h en em gavas dirak Aslan ha daou Voievik all.

Deuet e oant da gerc'hat Arbi hag e wreg evit mont kuit d'ar menez gant Gward Maskhadov. Edo ar Prezidant war-nes kuitaat ar gêr-benn evit kenderc'hel gant ar stourm.

An tri soudard a chomas ganti betek ar mintin. Ne veze ket tennoù ken.

— Aet eo ar Rusianed war o c'hil abaoe dec'h met distreiñ a raint. N'omp nemet ur miliad ken met difenn a raimp an dachenn betek ar fin.

Aslan a gomze. Mignon e oa gant Arbi. Prometet en doa dezhañ ober war-dro e familh e ken kaz en em gavfe un dra bennak gantañ. Hegarat-tre e oa an den. Souezhet e oa o vezañ kavet Elmira, sevel a reas meur a c'houlenn diganti diwar he istor ha kontañ a reas e hini dezhi. Komz a rejont asambles betek tarzha an deiz. E koulz an dervezh war-lerc'h o doa bet tro da sebeliañ Arbi ha Marjan er jardin en tu all d'an ti. A-raok

teurel douar warni e kemeras Elmira hijab mouk
he c'hoar hag e lakaas anezhañ tro-dro d'ar babig.

Kervrezel, Breizh Izel, 21 a viz Even 2015.

Poltridi all a oa e-barzh boest Mammig. War unan anezho, bet gwelet dija e ti Tintin Noura, e veze gwelet familh ma mamm. Hi hag he zud, he div c'hoar yaouank Noura ha Marjan hag o breur Khora gant e wreg Asya. Tennet e oa bet ar poltred-se e 1993, « da zerc'hent va eured, » a zisplegas Mammig din.

Bez' e oa ur poltred all c'hoazh am boa gwelet ivez e ti Tintin Noura e Haguenau. Kemeret e oa bet ar poltred-se e-pad ar brezel kentañ e Veden, er menezioù uhel m' edo Noura hag he gwaz Amin o chom. War ar poltred-se e veze gwelet ivez Tonton Khora gant e zilhad soudard hag e wreg Asya azezet e-kichen un den anvet Chamil Bassaïev hag a oa unan eus pennoù-brezel brasañ e Tchetchenia. Edo Amin hag Asya eus an « taïp Kalkhoï », hini Bassaïev, ha tost-tre e oa Khora ouzh an den-se. N'emañ ket Mammig evit gouzañv Bassaïev. Hervezi eo bet lazhet he breur e

2004 dre faot Bassaïev hag abeg en doa roet da b/Poutine evit aloubiñ hor bro un eil gwech goude ma oa bet taget Daghestan e 1999 gant milisianed vuzulmat, Bassaïev en o fenn, en desped d'ar Prezidant Maskhadov. Enebouriezh bras a savas etre an daou zen.

– Ne c'hortoze Poutine nemet an dra-se, a ouzhpennas Mammig.

Evidon e oa c'hoazh traoù am bije kavet gwell mirout pell diouzhin met drouksantout a ran e vin adtapet ganto un dervezh bennak.

Abaoe an dervezh-se ma oa bet displeget va istor din e kav din bezañ kresket kalz en un taol. En em santout a ran skañvoc'h daoust d'an tasmantoù o nijal tro-dro din. Nijal a ran ganto. Gant Aslan, – ne gredan ket ober Tadig outañ ken, n'en deus ket graet van gant se – e komzan kalz bep taol ma teu d'ar gêr. Dont a ra ur wech pe ziv bep sizhun nemetken. Pa vez aze e kav gwelloc'h Mammig mont d'he c'hambr evit mont war Skype. Sevel a ran goulennoù digantañ diwar-benn hor bro ha displegañ a ra din an traoù en un doare simpl. War ar seblant ez a mat ar jeu etre Nadine hag eñ.

Klevet 'm eus ez eus bet kavet un emglev e ti an archerien etre Prezidant ar besкетаerien, ar warded, renerez ar skolaj ha kerent ma mignoned. Deuet e oa an aotrou Maer e-barzh ar jeu ivez

diwar goulenn an aotrou Riou, tad Gwendal. Ne vefe ket douget klemm gant den ebet ken daoust d'an trap bezañ kollet atav.

Echu eo gant ar bloavezh-skol abaoe ur sizhunvezh. Deuet eo ar breved ganin hep an disterañ poan. Ganin-me e vefe bet an notennoù gwellañ, en deus lâret an itron Kervella. N'eo ket nec'het va c'hamaladed gant an dra-se nemet evit ober goap un tamm ouzhin. Ne vern. A-benn pemzektez ez in betek Strasbourg gant Aslan ha Mammig evit kaout ar c'hartennoù a roio an aotre deomp da chom e bro-C'hall e-pad an dek bloavezh da zont. N'emañ ket e soñj Mammig distreiñ da Vreizh. Chom a raimp hon-div e Strasbourg ma vev ur bern Tchetchened pe e Haguenau m'emañ familh he c'hoar.

Keuz am eus un tamm pa rankan kuitaat va c'hamaladed ha va mignonez Klervi. En em gavout a raimp war Skype.

Dec'h eo bet dañset ganeomp hon abadenn war leurenn sal Lezuhel. Ur bern tud a oa deuet ha berzh hon eus graet.

Uhel e sav ar fulennoù diwar an tantad. Evet 'm eus meur a vanne bier, sachet 'm eus ivez war ar butun-drol, hanter-abafet on hag en em lezel a ran da vont, kemeret gant lusk an dañs-tro, tro-dro d'an tan. En va c'hichen emañ Gael. Stardañ a

ra kreñv en va dorn. Cheñchet eo va soñjoù en e geñver abaoe istor an dourgi. Sellout a ran outañ keit ha ma zañsomp. C'hoant am eus da gas ganin ur c'houn eus Breizh. N'eo ket divalav Gael, tamm ebet. Siwazh, ne gred ket bezañ war va lerc'h ken abaoe ar c'habestr en doa paket ganin tri miz zo. Darempredoù mat hon eus dalc'het abaoe, setu tout. Ganin-me bepred, soñjoù kuzh evit Leo. Gant Sarah e tle bezañ kredapl en un lec'h bennak. Neuze e vo gant Gael. Din-me eo da gemer penn ar jeu.

Terriñ a ran ar chadenn ha sachañ war e zorn evit kas anezhañ d'am heul ; ne seblant ket kompren petra a c'hoarvez.

– Deus ganin, a lavaran dezhañ hag en em lezel a ra da zont. Redek a reomp bremañ, o c'hoarzhin emañ. Erruet omp dindan ar gwez, gwelet e vez hor skeudoù war an delioù abalamour d'an tan. Mont a reomp pelloc'h er c'hoadig, chom a ran a-sav, harp va c'hein ouzh ur c'hef . Pokañ a ran dezhañ, va muzelloù ouzh e re, klask a ran fourrañ va zeod evit kavout e hini. Souezhet eo, droch eo, ne ra netra, ne oar ket penaos ober, va dent a stok ouzh e re, blaz ar gwad war va muzell, kaoc'h. C'hoarzhin a ran koulskoude, n'ouzon ket perak. Dremm Leo a dremen dirak va daoulagad ; ne vije ket bet ken diampart, ken strobet. Fellout a ra din kenderc'hel. Tremen a ran va dorn kleiz war e

c'haol, un dra bennak a santan. Va dorn dehoù a gemer e zorn hag e kasan anezhi war ma morzhed, ma feskennoù betek ma c'haol. Diabafañ a ra. E vuzelloù a glask bremañ va re, en em gavout a ra hon teodoù a-benn ar fin, lakaet 'm eus va dorn en e vragez, santout a ran war va bizied un dourenn druz ha libous ; oh ! C'hoarzhin a ran. Nec'het eo, mezh warnañ un tamm. « Digarez ac'hanon » a lavar din a-raok mont kuit. En em gavout a ran boud un tamm. Ne fell ket din distreiñ tro-dro d'an tan.

Klozadur

Strasbourg, Elzas, miz Meurzh 2019

Ur wech emgavet e Strasbourg, tost da dri bloaz zo, ha tapet o c'hartennoù « aotre da chom er vro » e tistroas Aslan war-eeun ganeomp da Vreizh. Labourat ha bevañ a ra atav gant Nadine a zo dispartiet digant Rolland. Hemañ a gendalc'h da labourat ganto ivez war an tiegezh a bourchas bremañ laezh bio. Dougerez e vefe Nadine. Klervi he deus lavaret an dra-se din. Betek-henn, n'eo ket bet embannet ar c'heloù gant Aslan.

Bevet hon eus er penn-kentañ e-pad c'hwec'h miz en un leti ma labourer Mammig. Goude-se eo bet kinniget deomp ur ranndi gant daou gambr e karter Neuhaus ma vev al lodenn vrasañ eus an Dchetchened e Strasbourg. En em blijout a ra Mammig amañ ha kavet he deus ul labour all en ur stal dilhad perc'hennet gant Libaniz. Pa vez e kreiz-kêr, e lak he hidjab tro-dro d'he gouzoug ha lakaat a ra anezhañ en-dro war he blev pa tistro e Neuhaus.

Kudennoù bras he deus bet abalamour d'he yec'hed, bremañ e ouezan perak. Daou vloaz zo e oa bet operataet, lamet e oa bet he organoù gouennañ diganti. N'he deus ket poan ken .

Startijenn a vez ganti bepred daoust ha ma kavan anezhi tristik a-walc'h a-wechoù. Ur vaouez kaer, bras, mistr ha moan eo bepred, plijout a rafe bepred d'ar wazed ma fellfe dezhi, a soñjan. Keloù mat he deus bet nevez zo ! Breur yaouankañ he zad, tonton Akmad, zo emgavet e Strasbourg c'hwec'h miz zo gant e wreg hag e vab. Dentour eo hag en Ingouchi e oa a-raok en em gavout amañ. Paperioù en deus bet diouzhtu evit gellet chom e bro-C'hall, labourat a ra en un ospital. Ur mab en deus, Ilman, a zo a-oad ganin. Sortial a reomp kalz asambles, mont e kêr, d'ar sine, d'ar sonadegoù. Desket en deus galleg dindan c'hwec'h miz. Neuze, Tonton Akmad a glask lakaat da zont Djokar ha Malik betek Stasbourg en hañv-mañ. Advevañ a ra Mammig. Dont a ra mat ar galleg bremañ ganti. Darempredoù he deus gant tud eus ar Cimade a sikour evit degemer an divroidi en em gav e-leizh e Strasbourg, e-giz ma oa bet graet evidomp. Daou zervezh zo eo bet pedet da vont d'ur preti gant un den eus ar Cimade. N'on ket deuet a-benn da gaout e anv-bihan. Met dont a rin a-benn.

N'o deus ket gellet Tintin Nora ha ma c'henitervezed chom e bro-C'hall. Skarzhet int bet er-maez. « Dre faot ar k/Galkhoïed ha Bassaïev, a lavar Mammig » E Daghestan emaint bremañ. « N'int ket drouklañsus du-se, a ouzhpenn Mammig, gant Bassaïev e oa Amin e 1999 » War Skype ez an gant va c'henitervezed o deus dalc'het o fouez-mouezh gall, hag a zo atav ken sot gant Zaz. « Mod pe vod e tistroin da Vro-C'hall, a lavar Deti din » Ne blij ket dezhi an doareoù relijiel a gaver e Daghestan.

Deuet eo ar peoc'h en-dro e Tchetchenia. Adsavet eo bet kêr Grozny gant arc'hant Poutine o tont eus ar gas hag eus an eoul-maen rak treuzet eo ar vro gant sanioù bras-tre evit pourchas Europa ar C'hornôg : « Se eo abeg gwir ar brezel graet deomp, en deus displeget Aslan din ». Savadurioù uhel ha modern zo bremañ e Grozny, un aerborzh nevez-flamm, hini brasañ ar C'haokaz, hag e penn ar vro emañ mevel Poutine, un Tchetchen gwerzhnet, Ramzan Kadyrov, mab ar mufti Akmad Khadirov bet lazhet e 2004 gant Bassaïev, setu pezh a vez lavaret. Lakaet en deus al lezenn vulzumat, ar Charia, da ren war ar vro, kenderc'hel a ra da voureviañ ha da lazhañ an holl re na vefe ket a-du gantañ. Bep bloaz e vez tamallet doareoù Khadirov gant Amnesty International pe Human Rights Watch.

Ha me, e-touez an holl draoù-se ?

Bet em eus bet ma bachelouriezh ES aes a-walc'h ar bloaz paseet. Gellet 'm eus antreal e skol dañs Strasbourg. Dañsal pe bleustriñ a ran pemp eurvezh bemdez ha kentelioù hon devez ouzhpenn. Prepariñ a ran an arnodenn evit gellet mont e Skol-Uhel Broadel an Dañs e Lyon a-benn ar bloaz a zeu. Prientiñ a ran ur c'horollerezh ijnet ganin gant muzik eus ma bro ha komzoù hor c'han-lid broadel. « Tasmantoù » eo anv ma dañs, lijer a-walc'h eo, ur valafenn e vefen, c'hoari a ran gant ma hijab mouk. Dañsal a ran gant ma brasañ mignon, Hugo, hag a zo ur bleiz en arvest. Tremen a reomp eurvezhioù asambles, ken kilhet ha me eo gant hor raktres. N'eo ket va amoureux ma fell deoc'h gouzout ; d'am soñj e klask kentoc'h eus tu ar baotred. Ne 'm eus amoureux ebet ha n'em eus ket flouret ur paotr abaoe an darvoud gant Gael. N'on ket nechet gant an dra-se. Gwalc'het e vez va holl c'hoantoù gant an dañs. Ennañ e kavan va flijadur.

Warlene e oa deuet ar familh Riou da welet ac'hanomp e Strasbourg. Kontet en doa Gwendal din istor an trap. Gantañ hag Anthony e oa bet laeret evit tapout avanked-spagn pe dourgon. Pebezh klouked an daou-se !

An nozvezh p'eo ganet ar bleizi

*Benn nebeut e tarzho an deiz
O roc'hal emañ al leoned
Neuze ec'h en em gavomp
Eus a-bell amzer e teuomp
N'omp ket gortozet
Spontañ a reomp an dud a-viskoazh
Chomet omp en hor sav, gant hor bri
E-pad kantvedoù, hon eus dalc'het
Dre ar stourmoù, ar Frankiz pe ar marv
Ha pa deuzfe mein hor menezioù uhel
Abalamour da tan an emgann
Ne blegimp ket hor c'hein,
Ne stouimp ket hor penn
Dindan beli ul lu bennak.*

Echu eo

Peurvoullet e-ti Ouestelio, 29200 Brest
Disklêriet hervez lezenn e miz Du 2019